

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 36.053.034 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 36.053.034 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Дрогобич, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Петренку Роману Івановичу** з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки на підставі публічного захисту дисертації «Соціально-педагогічні умови розвитку освіти у пенітенціарних закладах України (II половина XX – початок XXI ст.)» 11 серпня 2025 року.

Петренко Роман Іванович, 1989 року народження, громадянин України, освіта вища. У 2010 році закінчив Львівський державний університет внутрішніх справ і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста.

З липня 2010 до серпня 2010 року – командир взводу патрульної служби Трускавецького МВ ГУМВСУ у Львівській області.

З серпня 2010 року до березня 2011 року – дізнавач Трускавецького МВ УМВСУ у Львівській області.

З березня 2011 до вересня 2011 року – слідчий слідчого відділення Трускавецького МВ ГУМВСУ у Львівській області.

З вересня 2011 до липня 2013 року – оперуповноважений сектору карного розшуку Стебницького МВ ГУМВСУ у Львівській області.

З лютого 2014 року до квітня 2015 року – начальник відділення соціально-психологічної служби відділу соціально-виховної та психологічної роботи Дрогобицької виправної колонії управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області № 40.

З квітня 2015 до липня 2017 року – оперуповноважений оперативного відділу Дрогобицької виправної колонії управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області № 40.

З липня 2017 до червня 2018 року – старший оперуповноважений оперативного відділу державної установи «Дрогобицька виправна колонія № 40».

З червня 2018 року до березня 2022 – начальник оперативного відділу державної установи «Дрогобицька виправна колонія № 40».

З березня 2022 року по теперішній час – перший заступник начальника установи з нагляду і безпеки, охорони та оперативної роботи державної установи «Дрогобицька виправна колонія № 40».

Упродовж 2020 – 2025 рр. навчався в аспірантурі Дрогобицького

державного педагогічного університету мені Івана Франка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Здобувач має 7 публікацій (5 – одноосібних): 3 – у наукових фахових виданнях України, 4 – апробаційного характеру.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Петренко Р.І. Основні підходи до реалізації права засуджених на освіту в пенітенціарних закладах України другої половини XX ст. *Молодь і ринок*. № 9(195), 2021. С. 155–159. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/243960/241964>

2. Петренко Р.І. Освіта засуджених у пенітенціарних закладах як основний засіб їх виправлення та ресоціалізації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол. : А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя : КПУ, 2022. Вип. 81. С. 65–69. http://pedagogy-iournal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/81_2021.pdf

3. Петренко Р.І. Особливості професійно-технічного навчання засуджених у пенітенціарних закладах України. *Молодь і ринок*. № 4 (236). 2025. С. 190–193. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/329095/319141>

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Петренко Р.І. Основні підходи до гуманізації виховного процесу у пенітенціарних закладах України (кінець XX – початок XXI ст.) : збірник матеріалів I Міжнародної наук.-практ. конференції: *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*. Volume 5. 2021. С. 72–73.

5. Петренко Р.І., Івах С.М. Роль освіти засуджених у пенітенціарних закладах України у їх ресоціалізації. *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works* / edited by M. Zhurba. 2021. Issue 8 (13). С. 53–55.

6. Петренко Р.І. Основні принципи організації освітнього процесу у пенітенціарних закладах України. *Пріоритетні напрями модернізації освіти : досвід, реалії, перспективи* : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. С. 35–37.

7. Петренко Р.І., Івах С.М. Значення неформальної та інформальної освіти засуджених у пенітенціарних закладах України для їх ресоціалізації. *Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика* : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 27–28 квітня 2023 року) / за ред. Т. Пантюк, І. Паласевич, А. Федорович. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. С. 63–66.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. Невмержицька Олена Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

2. Петренко Оксана Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, проректор з інноваційної діяльності та міжнародного співробітництва Рівненського державного гуманітарного університету.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. У підрозділі 1.2 автор здійснює огляд визначень поняття «освіта» на основі аналізу чинного законодавства України, тлумачного словника, а також розглядає визначення формальної, неформальної, інформальної освіти. Водночас у роботі не враховано визначення цього поняття, подане в «Енциклопедії освіти» за загальною редакцією В. Кременя (2021), яке, на нашу думку, є концептуально значущим у педагогічному контексті, оскільки акцентує увагу на ключових функціях освіти – людинотворчій, технологічній і гуманістичній. Визначення освіти саме як «процесу зовнішнього впливу на засвоєння індивідом узагальненого соціального досвіду, норм і цінностей» суттєво поглиблює теоретичне розуміння зазначеного поняття з урахуванням об'єкта та предмета дослідження.

2. У підрозділі 2.1 дисертації аналіз діяльності пенітенціарних закладів у першому хронологічному періоді частково базується на матеріалах, що стосуються установ, розташованих на території РФСР. Зокрема, автором використано статистику з Новгородської області та Марійської АРСР, що не є релевантним до предметного поля дослідження. Водночас аналіз освітньої ситуації в пенітенціарних закладах України новітнього періоду подано більш коректно, із дотриманням дослідницьких меж і з належним рівнем опрацювання. Це створює певну диспропорцію між представленими матеріалами й потребує чіткого аргументування щодо необхідності використаних матеріалів.

3. Зважаючи тему дослідження «Соціально-педагогічні умови розвитку освіти у пенітенціарних закладах України (II половина XX – початок XXI ст.)» – доцільним вважаємо врахування вікових особливостей засуджених як одного з ключових чинників, що впливають на організацію освітнього процесу в умовах позбавлення волі. Наявність значних відмінностей у потребах, мотивації, психолого-педагогічних характеристиках осіб різного віку (зокрема неповнолітніх, молоді, дорослих, осіб пенсійного віку) вимагає відповідної диференціації соціально-педагогічних умов. Відсутність такого акценту

залишає поза увагою один із суттєвих аспектів формування ефективного освітнього середовища в пенітенціарній системі.

4. Співвідношення використаних у дисертаційному дослідженні джерел російського походження (54 з 268, тобто близько 20 %) потребує додаткового обґрунтування доцільності їх залучення з урахуванням актуального академічного контексту, зокрема тенденцій деколонізації історико-педагогічного знання та критичного переосмислення джерел, створених в умовах ідеологізованого наукового дискурсу. Бажано урівноважити джерельну базу шляхом зменшення питомої ваги російськомовних джерел радянської доби та активного залучення праць українських дослідників відповідного періоду, що сприятиме більш об'єктивному та всебічному висвітленню проблематики.

5. У дисертації заявлено практичне значення отриманих результатів, проте воно не підтверджене відповідними довідками або документами про впровадження результатів наукового пошуку в діяльність освітніх чи пенітенціарних установ, що обмежує можливість оцінити реальну прикладну цінність напрацювань здобувача та їхню ефективність у практичному вимірі.

3. Білавич Галина Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. У дисертації зазначено про практичну значущість здобутих результатів у діяльності Державної установи «Дрогобицька виправна колонія № 40» шляхом виступів на педагогічних радах навчального центру, що функціонує при установі, з рекомендаціями щодо удосконалення освітнього процесу, однак це положення не підкріплено відповідними довідками чи офіційними документами, які б засвідчували впровадження наукових напрацювань у діяльність освітніх або пенітенціарних установ.

2. Вважаємо, що зміст дисертації ще більше збагатився, якби Р.І. Петренко ширше проілюстрував соціально-педагогічні умови розвитку освіти засуджених радянської доби, змістивши фокус наукової уваги з установ, розташованих у Марійській АРСР, а також Новгородщині, Кемеровщині, Орловщині, Сахаліні РРФСР тощо, що виходить поза територіальні межі наукового пошуку, на вітчизняні виправні заклади. Це ж стосується й російськомовних джерел цього періоду. Авторіві вартувало більш критично підходити до здійснення наукового пошуку, переосмислити традиційні концепції, що були сформовані в умовах колоніальної та постколоніальної залежності. На нашу думку, доцільно було обмежитися аналізом найбільш

вартісних праць російських дослідників, натомість ширше залучити здобутки сучасних вітчизняних авторів і зарубіжних дослідників, які об'єктивно висвітлюють розвиток освіти в пенітенціарних закладах України 50–80-х рр. XX ст.

3. На деякі тези автора в підр. 2.1 не вказано джерело («Скажімо, відповідно до останнього документа, керівник закладу освіти мав забезпечити: дотримання стандартів освіти під час навчання засуджених; співпрацю з бібліотекою колонії чи слідчого ізолятора, дотримання академічної доброчесності в закладі освіти та прав учасників освітнього процесу» (не знайдено джерело) (с. 114); «Персоналові сучасних освітніх закладів при вітчизняних установах виконання покарань необхідно розв'язувати такі ж завдання з організації і проведення навчально-виховного процесу, що й для шкіл на волі. Одне з них виховувати високоморальне, національно свідоме молоде покоління, спадкоємців і продовжувачів прогресивних національних традицій» (не знайдено джерело) (с. 115).

4. Текст роботи (особливо 2 розділ) перевантажений статистичними даними, що утруднює сприйняття текстового матеріалу. На нашу думку, необхідно було б подати окремий статистичний матеріал через рисунки (у формі діаграм), таблиць узагальнювального характеру, винісши їх у додатки що дало змогу більш виразно представити освіту засуджених за досліджуваного періоду.

5. Здобувачеві вартувало б вказати джерела до додатків, а також назвати їх більш коректно (наприклад, додаток Є – така літера не використовується).

6. Текст роботи ще більше виграв, якби автор висвітлив, де здобувають освіту засуджені в Дрогобицькій виправній колонії № 40, як, скажімо, це розлого подано на прикладі Полтавського навчального центру. Утім, цей аспект може стати предметом окремого наукового пошуку.

5. Галів Микола Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Зауваження, висловлені у рецензії рецензента:

1. Попри задекларований предмет дослідження, дисертант не завжди виразно представляє зміни власне соціально-педагогічних умов розвитку освіти засуджених та ув'язнених у пенітенціарних закладах України другої половини XX – початку XXI століття, інколи помітно заглиблюючись у нормативно-правові засади функціонування освітньої сфери в пенітенціарній системі. Недостатньо уваги дослідник, на нашу думку, приділив освіті ув'язнених, які

перебували у слідчих ізоляторах, зосереджуючись здебільшого на розвитку освіти засуджених в установах виконання покарань.

2. Дисертант подекуди виходить за хронологічні рамки дослідження, ведучи мову про 1930-ті і 1940-ві рр., або ж наводячи факти, які стосуються 2025 року.

3. Викликає сумнів доцільність наведення даних щодо діяльності виправно-трудової системи у РРФСР (с. 91, 98, 138). Звісно, автор робить це через брак джерельного матеріалу щодо виправно-трудових установ Української РСР, однак наведення конкретних фактів про освіту засуджених на Сахаліні, у Новгородській, Орловській областях чи інших регіонах Росії, на нашу думку, не сприяє повноцінному розкриттю проблематики й може лише слугувати ілюстративним матеріалом для окреслення загальних тенденцій розбудови освіти засуджених в Радянському Союзі.

4. Важливо, що дисертант використав звітну документацію деяких закладів освіти при установах виконання покарань, зокрема Полтавського навчального центру. На нашу думку, було б бажаним опрацювати звіти директорів інших навчальних центрів про освітню роботу, починаючи від 2004 р. Крім того, рекомендуємо автору опрацювати архівні справи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (фонд 2), відомчих архівів Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства юстиції України.

5. Дисертація потребує ретельного літературного редагування, оскільки містить деякі стилістичні та граматичні огріхи. Помітною є певна неуважність автора до назв підрозділів. Наприклад, у номінаціях параграфів другого розділу цілком логічно йдеться про різні рівні освіти засуджених і ув'язнених, а в назві власне другого розділу – лише про освіту засуджених. Крім того, попри наявність умовних скорочень, у тексті дисертації інколи подаються повні найменування установ (слідчих ізоляторів, професійно-технічних училищ, міністерств).

5. Федорович Анна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Зауваження, висловлені у рецензії рецензента:

1. У параграфі 1.2. глибоко проаналізовано поняття «освіта», «освіта засуджених до позбавлення волі», що займає значну частину тексту. Проте недостатньо уваги приділено іншим дефініціям («навчання», «освітній процес» тощо).

2. На нашу думку, у параграфі 2.2 спостерігається диспропорція у представленні інформації про Полтавський навчальний центр № 64 (близько 10 сторінок), тоді як дані про професійно-технічну підготовку засуджених та ув'язнених у інших регіонах України викладено у значно меншому обсязі.

3. У роботі акцент зроблено на організації навчання засуджених, зокрема здобутті ними загальної середньої, професійної та вищої освіти. Однак, не повно розкрито потенціал соціально-виховної роботи як засобу підвищення рівня їхньої освіченості.

4. Варто було помістити у додатки навчальні плани, за якими працювали освітні установи у пенітенціарних закладах досліджуваного періоду.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради

«Проти» – немає

«Урималися» – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Петренку Роману Івановичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Олена НЕВМЕРЖИЦЬКА

